

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ VE ARAŞTIRMALARI DERGİSİ BANU Journal of Health Science and Research

DOI: 10.46413/boneyusbad.1418851

Özgün Araştırma / Original Research

Ebelik Öğrencilerinin Klinik Uygulamada Mobbinge Maruz Kalma Algıları ve Özgüven Durumlarının İncelenmesi

Investigation of Midwifery Students' Perceptions of Exposure to Mobbing in Clinical Practice and Their Self-Confidence

Birsen ARIKAN¹ Hüsniye DİNÇ KAYA² Sevil GÜNAYDIN³ Tülay YILMAZ²

¹ Öğr. Gör., Ankara Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, Ankara

² Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, İstanbul

³ Dr. Öğr. Üyesi., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü, İstanbul

Sorumlu yazar /
Corresponding author

Hüsniye DİNÇ KAYA
husniyedinc@hotmail.com

Geliş tarihi / Date of receipt:
12.01.2024

Kabul tarihi / Date of
acceptance: 04.03.2025

Atıf / Citation: Arıkan, B., Dinç Kaya, H., Günaydin, S., Yılmaz, T. (2025). Ebelik öğrencilerinin klinik uygulamada mobbinge maruz kalma algıları ve öz güven durumlarının incelenmesi. *BANU Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 1-9. doi: 10.46413/ boneyusbad.1418851

ÖZET

Amaç: Bu çalışma ebelik öğrencilerinin klinik uygulamada mobbinge maruz kalma algıları ve özgüven durumlarının değerlendirmesi amacıyla planlandı.

Gereç ve Yöntem: Kesitsel desene sahip çalışma bir devlet ve bir vakıf üniversitesinde eğitim gören ebelik öğrencileri ile gerçekleştirildi. Çalışmanın evrenini toplam 680 öğrenci, örneklemini ise 365 öğrenci ile oluşturdu. Çalışma verilerinin toplanmasında literatür doğrultusunda hazırlanan kişisel bilgi formu ve Özgüven Ölçeği kullanıldı.

Bulgular: Çalışmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamaları 20.97 ± 1.69 yıl olarak bulunmuştur. Katılımcıların %60.5'i mobbinge maruz kaldığını bildirdi. En sık bildirilen mobbing uygulayan kişi olarak öğretim elemanı, en sık maruz kalınan mobbing davranışı küçümseyici ve kaba ifade olduğu ifade edilmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin %62'sinin özgüveninin yüksek olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların mobbinge maruz kalma algısı ile özgüven ölçeği alt boyut ve toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p \geq 0.05$).

Sonuç: Katılımcıların çoğunluğunun klinik uygulamada mobbinge maruz kaldığı ancak bu durumun özgüvenini etkilemediği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ebelik, Klinik Uygulama, Mobbing, Öğrenci, Özgüven

ABSTRACT

Aim: This study was planned to evaluate midwifery students' perceptions of exposure to mobbing in clinical practice and their self-confidence levels.

Material and Method: The cross-sectional study was conducted with midwifery students studying at a public and a private university. The study population consisted of 680 students, and the sample was completed with 365 students. Data were collected using a personal information form prepared based on the literature and the Self-Confidence Scale.

Results: The mean age of the students participating in the study was found to be 20.97 ± 1.69 years. A total of 60.5% of the participants reported experiencing mobbing. The most frequently reported perpetrator of mobbing was faculty members, and the most common mobbing behavior was described as dismissive and rude expressions. It was determined that 62% of the participants had high self-confidence. No significant difference was found between the participants' perception of mobbing and the subscale and total scores of the Self-Confidence Scale ($p \geq 0.05$).

Conclusion: It was determined that many of the participants were exposed to mobbing in clinical practice, but this did not affect their self-confidence.

Keywords: Clinical Practice, Midwifery, Mobbing, Self-Confidence, Student

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-Non Commercial 4.0 International License.

GİRİŞ

Mobbing kelimesi Türk Dil Kurumu'nda bezdiri olarak tanımlanmış olup (TDK, 2023), İngilizcede "mob" kökünden türemektedir ve yasal olmayan şekilde şiddet uygulayan çete veya kalabalık anlamına gelmektedir (Depboylu, 2019). Bireylerin haksız yere suçlanması, taciz edilmesi, dedikodu yapılarak itibarının sarsılması, yıpratılması, psikolojik ve duygusal şiddet uygulanması, küçük düşürülmesi, kişinin işyerinden uzaklaşmasını sağlayacak kadar kötü niyetli davranışlarda bulunulması olarak ifade edilmektedir (Tülüce ve Şahin, 2022). Mobbing kavramı Konrad Lorenz tarafından ilk kez, tek başına dolaşan büyük bir hayvanı, bir grup küçük hayvanın tehdit etmesinin anlatımında kullanılmıştır (Olgun ve ark., 2013).

Çalışma yaşamında mobbing kavramını ilk kez kullanan ise İsveçli Psikolog Heinz Leymann'dır (Öztürk ve Karaahmetoğlu Ulaş, 2019). Mobbing olaylarının göz ardı edilmeyecek oranda yaşandığı çalışma ortamlarından biri de hastanelerdir. Hastaneler yoğun, stresli iş ortamlarıdır ve zor çalışma şartları, olanaksızlıklar ve nöbetler gibi sebepler mobbingi tetikleyen etkenlerdir (Ateş ve ark., 2014). Bu durumlar sağlık personelinde stres ve gerginliğe sebep olmaktadır (Çelikkanat, 2021). Lisans eğitimleri süresince akademik derslerin yanı sıra uygulamalı eğitimler almakta olan ebelik lisans öğrencileri, uygulamalı eğitimlerinin çoğunu hastane ve aile sağlığı merkezlerinde yapmaktadırlar. Bu nedenle ebelik öğrencileri henüz mesleğe profesyonel olarak başlamadan mobbing davranışları ile karşı karşıya kalmaktadır (Dağlar ve ark., 2020; Hadımlı ve ark., 2024). Öztürk ve Karaahmetoğlu Ulaş (2019) sağlık bölümlerinde eğitim gören öğrencilerle yaptığı çalışmada, öğrencilerin daha öğrenci iken sözel saldırılara maruz kaldığını bildirmişlerdir (Öztürk ve Karaahmetoğlu Ulaş, 2019). Öğrenci ebeler klinikte iken akademisyen, klinisyen ebe, hastalar gibi pek çok kişiden zorbalık görmektedir (McKenna ve Boyle, 2016). Courtney-Pratt ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında öğrenciler hem klinik hem de akademik ortamlarda meydana gelen farklı zorbalık örnekleri tanımlamışlardır. Bu çalışmada tarif edilen mobbing kaba davranıştan fiziksel saldırıya kadar değişiklik göstermektedir (Courtney-Pratt, Pich, Levett-Jones ve Moxey, 2018). Bazı öğrenciler bu saldırıları yaşayacaklarını tahmin ederek mesleğe

başlamakta ve kendilerini savunmaya hazırlanmaktadırlar. Öğrenciler güçlü pozisyonlara ulaştıklarında bunu diğer meslektaşlarına aktarabilmekte ve bu durum tekrarlayan bir kısır döngüye dönüşmektedir (Amoo, Menlah, Garti ve Appiah, 2021).

Ebelik eğitiminin, öğrenciye öz güven duygusu kazandırılmasında önemli bir rolü vardır (Öner, Koruklu ve Küçükoğlu, 2019). Ancak mobbing kişinin özgüvenini zedeler. Saldırgan davranışlara maruz kalan kişi kendi yeteneklerine olan inancını kaybedebilir. Özgüven kaybı, iş performansını olumsuz etkiler ve kişinin daha az girişimci olmasına, riskten/sorumluluktan kaçınmasına, memnuniyetsizliğe, kendini her konuda yetersiz hissetmesine, başarısızlık korkusuyla hareket etmesine yol açabilir (Bakır ve Danış, 2020; Aşık ve Yinal, 2023). Özveren'in yaptığı kalitatif çalışmada mobbing mağdurlarında özgüven eksikliği en yaygın sonuç olarak bulunmuştur (Özveren, 2020). Avustralya'da ebelik öğrencileri ile yapılan bir çalışmada ise yaşanan mobbing olaylarının dörtte üçünde öğrencilerin korku, endişe yaşadığı ve özgüven eksikliği meydana geldiği saptanmıştır (McKenna ve Boyle, 2016). Sharif-Nia ve arkadaşlarının çalışmasında öğrencilerin maruz kaldıkları olumsuz davranışların, okulu bırakma düşüncesi üzerinde doğrudan etkisi olduğu bildirilmiştir (Sharif-Nia ve ark., 2023).

Bu çalışma klinik uygulamadaki mobbinge karşı duyarlılıkların artırılması ve olası mobbingin kaldırılarak olumlu eğitim ortamının sağlanması, öğrencilerin mesleki bağlılıklarının artırılması, mesleki benliğinin sağlam temellere yerleştirilmesi gibi pek çok alanda rehberlik edecektir. Bu çalışma klinik uygulama esnasında ebelik öğrencilerinin maruz kaldıkları mobbing ve öz güven durumlarını değerlendirmek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma Soruları

Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Ebelik öğrencilerinin klinik uygulamada mobbinge maruz kalma durumları nedir?
2. Ebelik öğrencilerinin özgüven durumları nasıldır?
3. Ebelik öğrencilerinin klinik uygulamada mobbinge maruz kalma durumları özgüven puanlarını etkilemekte midir?

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Türü (Tasarımı)

Kesitsel tipte bir çalışmadır.

Araştırmanın Yeri ve Zamanı

Çalışma bir devlet bir vakıf üniversitesi olmak üzere iki üniversitede eğitim gören ebelik öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Veriler öğrencilerinden Haziran- Temmuz 2023 tarihleri arasında toplanmıştır.

Araştırma Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini iki üniversitede eğitim öğretim gören toplam 680 ebelik bölümü öğrencisi oluşturmuştur. Örneklem büyüklüğü evreni bilinen örneklem yöntemi ile (Gürbüz ve Şahin, 2018) en az 245 öğrenci olarak hesaplanmıştır. Gelişigüzel örneklem yöntemi kullanılarak, çalışmaya katılmayı kabul eden 365 (%54) öğrenci ile çalışma tamamlanmıştır. Araştırma sonrası G*Power 3.1.9.4. istatistik programı ile post-hoc güç analizi yapılmıştır. Post hoc sonucunda araştırmanın gücü t testi için 0.50 etki büyüklüğünde ve 0.05 hata payı ile 0.99 olarak bulunmuş ve örneklem sayısının yeterli olduğuna karar verilmiştir.

Çalışmaya, üniversitenin ebelik bölümünde eğitim gören, hastane ortamında klinik uygulama deneyimi yaşamış, 18 yaşından büyük ve çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden kişiler dahil edilmiştir. Yabancı uyruklu olan ve araştırma veri toplama formlarını tam doldurmayan kişiler ise çalışmadan dışlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmanın verilerin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu ve Özgüven Ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Öğrencilerin sosyo-demografik bilgileri ve mobbing algılarına ilişkin 13 soru içeren, araştırmacılar tarafından literatür taraması sonucu oluşturulan (Akın, 2007; Parçal, 2018; Öztürk ve Karaahmetoğlu Ulaş, 2019; MacDonald ve ark., 2022) bir formdur.

Özgüven Ölçeği: Özgüven Ölçeği Akın (2007) tarafından geliştirilmiş olup toplam 33 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin “iç özgüven” ve “dış özgüven” olmak üzere iki alt boyutu bulunmaktadır. “İç özgüven” boyutu bireyin kendini tanıması, sevmesi, kendisi için belirgin hedefler belirlemesi, pozitif düşünerek güçlü ve zayıf yönlerini belirlemesi gibi özelliklerini

içerirken “dış özgüven” boyutu ise bireylerin kendini sağlıklı bir şekilde ifade edebilmesi, duygularını kontrol edebilmesi, kolay iletişim kurması ve risk alabilmesi gibi özellikleri içermektedir. Ölçek likert tipte olup 1-5 arasında puanlanmaktadır. Puanlama sisteminde “1” hiçbir zaman, “2” nadiren, “3” sık sık, “4” genellikle ve “5” her zaman şeklindedir. Ölçek puanlaması sonucunda en yüksek puan 165, en düşük puan ise 33 alınmaktadır. Ölçekten yüksek puan alınması, yüksek düzeyde özgüveni göstermektedir. Puanın düşük olması düşük özgüveni göstermektedir. Ölçekte olumsuz madde bulunmamaktadır. Ayrıca ölçeği kategorik puanlamasında ölçekten alınan toplam puan madde sayısına (33) bölünerek, bireyin özgüven düzeyi hakkında bir sonuca varılabilir. Özgüven ölçeğinden 2.5 puanın altı düşük, 2.5 ile 3.5 arası orta, 3.5 ve üzeri ise yüksek düzeyde özgüveni göstermektedir. Özgüven Ölçeği'nin iç tutarlılık katsayılarına bakıldığında ölçeğin tamamı için tutarlılık katsayısı 0.83 olup, iç özgüven alt boyutu için 0.83, dış özgüven alt boyutu için 0.85'tir. Bu çalışmada Öz Güven Ölçeği'nin Cronbach Alpha katsayısı ölçeğin tamamı için 0.98, iç özgüven alt boyutu için 0.96, dış özgüven alt boyutu için 0.95 olarak bulunmuştur.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmayı yapabilmek için bir vakıf üniversitesinin girişimsel olmayan klinik araştırmalar etik kurulundan onay (Tarih: 22.06.2023, ve Karar No:75) ve çalışma yapılan kurumlardan (iki üniversiteden) izin alınmıştır. Ayrıca çalışmaya katılan katılımcılara araştırmanın amacı anlatılarak katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu bildirilmiştir. Katılımcılara çalışmadan istedikleri zaman ayrılacakları, bilgilerinin sadece bilimsel amaçlı kullanılacağı ve bilgilerinin gizli tutulacağı ifade edilmiş ve onamları alınmıştır. Çalışmada Helsinki Bildirgesi kurallarına uyulmuştur ve ölçeği uyarlayan araştırmacıdan ölçek kullanım izni alınmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler Statistical Package for Social Science 24 (SPSS 24.0) paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Tanımlayıcı istatistiklerden elde edilen sonuçlar ortalama, sayı ve yüzde olarak sunulmuştur. Normallik dağılımının değerlendirilmesinde çarpıklık ve basıklık (skewness=-.328; kurtosis=-.450) değerlerinin -1.50 ile +1.50 arasında (Tabachnick ve Fidell,

2018) olması sonucu verilerin normal dağıldığı varsayılmıştır. Karşılaştırmalar için Bağımsız Gruplarda t-testi kullanılmış ve istatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Klinik uygulama esnasında ebeklik öğrencilerinin mobbing algılarını ve özgüven durumlarını değerlendirmek amacıyla yapılan çalışma bulgularına göre katılımcıların yaş ortalaması 20.97 ± 1.69 , %29.9'u 1. sınıf, %28.8'i 2. sınıf, %29.3'ü 3. sınıf ve %12.1'i 4. sınıf idi. Çoğu bekardı (%98.4), %72.3'ü Anadolu Lisesi mezunuydu, %74'ü mesleği isteyerek seçmişti. Katılımcıların %56'sı mobbing maruziyetinin 2. sınıfta olduğunu ve %71'i mobbing uygulayan kişinin cinsiyetinin kadın olduğunu bildirdi (Tablo 1).

Tablo 1: Katılımcıların Sosyodemografik Özellikleri (s=365)

	Ort	Ss
Yaş	20.97	1.69
	s	%
Sınıf		
1. sınıf	109	29.9
2. sınıf	105	28.8
3. sınıf	107	29.3
4. sınıf	44	12.1
Medeni durum		
Bekâr	359	98.4
Evli	6	1.6
Mezun olunan lise		
Anadolu Lisesi	264	72.3
İmam Hatip Lisesi	26	7.1
Fen Lisesi	17	4.7
Sağlık Meslek Lisesi	18	4.9
Özel Lise	19	5.2
Temel Lise	11	3.0
Açık lise	10	2.7
Mesleği isteyerek seçme durumu		
Evet	270	74
Hayır	95	26
Mobbing uygulayanın cinsiyeti (s=221)*		
Kadın	157	71
Erkek	4	1.8
Her iki cinsiyet	60	27.1
İlk kez mobbinge maruz kaldığı sınıf (s= 221)*		
1. sınıf	73	33
2. sınıf	124	56.1
3. sınıf	22	10
4. sınıf	2	0.9

*Sadece bu sorulara yanıt veren katılımcıların yanıtları değerlendirilmiştir.

Katılımcıların %60.5'i mobbinge maruz kaldığını, en sık bildirilen mobbing uygulayan kişi olarak öğretim elemanı (%56.7, s=191), en sık bildirilen maruz kalınan mobbing davranışı küçümseyici ve kaba ifade kullanılması (%39, s=143), en sık bildirilen mobbinge maruz kalma nedeni nedeninin olmadığı (%36.1, s=119) idi. Öğrenciler mobbinge verdikleri tepkinin sıklıkla sessiz kalma (%32, s=120) olduğunu ve mobbingin etkisinin çoğunlukla stres (%20.1, s=173) olduğunu bildirdi (Tablo 2).

Tablo 2: Katılımcıların Mobbing Algısına Ait Verileri

	s	%
Mobbinge maruz kalma durumu		
Evet	221	60.5
Hayır	144	39.5
Mobbing uygulayan kişi*		
Öğretim elemanı	191	56.7
Ebe/Hemşire	60	17.8
Hasta/hasta bakıcı/hasta yakını	40	11.9
Hekim	35	10.4
Arkadaş	11	3.3
Mobbinge maruz kalma nedeni*		
Nedeni yok	119	36.1
Kişilik bozukluğu-ego tatmini	105	31.8
Eğitim durumu	28	8.5
Stajdaki başarısızlıklarım	24	7.3
Kıskançlık	14	4.2
Dış görünüşüm	10	3.3
Yeteneklerim	10	3.3
Yaşam tarzım	7	2.1
Dini inançlarım	5	1.5
Yaşam ve dünya görüşüm	5	1.5
Siyasi görüşlerim	3	0.9
Mobbinge verilen tepki*		
Sessiz kalma	120	32
Mobbing yapan kişiyi görmezden gelme	105	28
Mobbing olayını ailesi ve arkadaşlarıyla paylaşma	56	14.9
İçeride kapanma kendini suçlama	45	12
Mobbing uygulayan kişiyle görüşme	23	6.1
Üst makamlara şikâyet etme	15	4
Uzmana danışma	11	2.9
Mobbingin etkileri*		
Stres	173	20.1
Soru sormaktan korkma	124	14.4
Güven eksikliği	117	13.6
Endişe	115	13.3
Yetersizlik	103	11.9
Başkalarıyla çalışmayı olumsuz etkileme	83	9.6
Utanç	69	8.0
Okuldan ayrılmayı düşünme	51	5.9
Bakım verirken hatalar yapma	27	3.1

* Bu sorularda katılımcılar birden fazla seçenek işaretlemişlerdir.

Ölçek puanlaması sonucunda en yüksek puan 165, en düşük puan ise 33 alınmaktadır. Ölçekten yüksek puan alınması, yüksek düzeyde özgüveni göstermektedir. Puanın düşük olması düşük

özgüveni göstermektedir. Ayrıca Özgüven Ölçeği'nden 2.5 puanın altı düşük, 2.5 ile 3.5 arası orta, 3.5 ve üzeri ise yüksek düzeyde özgüveni göstermektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %9'unun özgüveninin düşük, %29'unun özgüveninin orta ve %62'sinin özgüveninin yüksek olduğu belirlendi (Tablo 3).

Araştırma sonucunda ebelik bölümü öğrencilerinin mobbinge maruz kalma algısı ile Özgüven Ölçeği alt boyut ve toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmadı ($p \geq 0.05$) (Tablo 4).

Tablo 3: Özgüven Ölçeği ve Alt Boyutlarına Ait Bulgular (s= 365)

	Ort	Ss
İç Özgüven Alt Boyutu	62.43	13.29
Dış Özgüven Alt Boyutu	58.35	12.68
Toplam puan	120.78	25.36
	s	%
Ölçek Kategorik Puanlama		
2.5 altı (Özgüven düşük)	34	9
2.5-3.5 arası (Özgüven orta)	104	29
3.5 üstü (Özgüven yüksek)	227	62

Tablo 4: Mobbinge Maruz Kalma Algısı ve Özgüven Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

	Mobbinge Maruz Kalan (s= 221)				Mobbinge Maruz Kalmayan (s= 144)					
	Ort	Ss	Min-Max	Medyan	Ort	Ss	Min-Max	Medyan	t*	p
İç Özgüven Alt Boyutu	61.89	13.89	27-85	65	63.26	12.30	33-85	65	.963	.336
Dış Özgüven Alt Boyutu	57.77	13.10	23-80	58	59.24	11.99	31-80	60	1.089	.277
Toplam puan	119.65	26.43	50-165	122	122.50	23.60	64-165	125	1.049	.295

*Bağımsız gruplarda t testi

TARTIŞMA

Klinik eğitimlerin, öğrenci ebelerin gelişimlerini olumlu yönde etkilediği ve öğrencilerin klinik ortamda kişiler arası iletişim ve iş birliğinden daha fazla yararlanabildikleri bilinmektedir (Kırbaş ve Kahriman, 2023). Ancak bu ortamlarda öğrenciler, tıbbi personel, klinik eğitim personeli veya hastalardan aldırış etmeme, kayıtsızlık, azarlama, kaba konuşma ve saldırgan davranışlarla karşılaşabilirler (Ahn ve Choi, 2019). Mevcut çalışma bulgularına göre ebelik bölümü öğrencilerinin %60.5'i klinik uygulamada mobbinge maruz kalmıştır. Tülüce ve Şahin'in (2022) çalışmasında hemşirelik öğrencilerinin %51.2'sinin klinikte mobbinge kaldığı maruz kaldığı bildirilmiştir (Tülüce ve Şahin, 2022). Tonkuş ve Coşkun (2021)'un yaptığı çalışmada hemşirelik öğrencilerinin %40.2'sinin klinik uygulamada mobbing yaşadığı ifade edilmiştir (Tonkuş ve Coşkun, 2021). Shdaifat ve arkadaşlarının (2020) yaptığı araştırmada ise hemşirelik öğrencilerinin %55'inin yılda en az bir kez mobbinge maruz kaldığı bildirilmiştir (Shdaifat, Al Amer ve Jamama, 2020). Araştırma sonucumuz literatür ile benzerlik göstermekte olup örnek verilen çalışmalarda katılımcıların çoğu mobbinge maruz kaldığını bildirmiştir (Tülüce ve Şahin, 2022; Tonkuş ve Coşkun, 2021;

Shdaifat, Al Amer ve Jamama, 2020).

Bu çalışmada en sık mobbing uygulayan kişi olarak öğretim elemanı (%56.7) bulundu. Luhanga ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında öğrencilerin klinik alanda mobbing uygulayıcılarının en çok klinik eğitmenleri ve klinisyen hemşirelerin olduğu bildirilmiştir (Luhanga, Puplampu, Arvidson ve Ogunade, 2020). Tonkuş ve Coşkun'un (2021) çalışmasında %66.7 oranıyla hemşirelik öğrencilerinin en fazla hemşireler tarafından mobbinge maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir (Tonkuş ve Coşkun, 2021). Qutishat'ın çalışmasında (2019) ise klinik ortamlarda hemşirelik öğrencileri arasındaki zorbalığın kaynağının diğer öğrenciler (%28.2) olduğu bildirilmiştir (Qutishat, 2019). Literatürde klinikte mobbing uygulayan kişiler ile ilgili klinik eğitmen, hemşire ve diğer öğrenciler gibi farklı veriler bulunmaktadır. Çalışmamızda en sık mobbing uygulayan kişi olarak öğretim elemanı bildirilmesinin öğrencilerin klinik uygulamada öğretim elemanlarının kontrolünde olması ve yoğun temas halinde olmalarının mobbinge uğrama olasılığını artırdığı düşünülmektedir.

Çalışmamızda maruz kalınan en sık mobbing davranışının küçümseyici ve kaba ifade kullanılması (%39) olduğu bulundu. Öztürk ve Karaahmetoğlu Ulaş'ın (2019) sağlık

bölümlerinde eğitim gören öğrencilerle yaptığı çalışmada öğrenciler, başka kişilerin yanında onur kırıcı davranılması ve aşağılayıcı konuşma gibi mobbing davranışlarına yoğun şekilde maruz kaldığını bildirmişlerdir (Öztürk ve Karaahmetoğlu Ulaş, 2019). MacDonald ve arkadaşlarının (2022) çalışmasında ise en fazla hemşirelik öğrencileri nezaketsiz jestler veya sözlü olmayan davranışlar (%71.4) ile karşılaştığı bildirilmiştir (MacDonald ve ark., 2022). Literatürde örneklemi ebeklik bölümü öğrencilerinin oluşturduğu bir çalışmada da ise benzer şekilde öğrencilerin sözlü istismar, korkutma, fiziksel istismar ve cinsel taciz dahil olmak üzere bir dizi şiddet yaşadığı bildirilmiştir (McKenna ve Boyle, 2016). Çalışma sonucumuz McKenna ve Boyle (2016), Öztürk ve Karaahmetoğlu Ulaş (2019) ve MacDonald ve arkadaşlarının (2022) çalışma sonuçları ile benzerdir.

Öztürk ve Karaahmetoğlu Ulaş'ın (2019) çalışmasında öğrencilerin mobbinge maruz kalma nedeninin %43 oranı ile nedenin olmadığı şeklinde bildirilmiştir (Öztürk ve Karaahmetoğlu Ulaş, 2019). Bu çalışmada da benzer şekilde en sık bildirilen mobbinge maruz kalma nedeni herhangi bir nedeninin olmadığıdır (%36.1). Tonkuş ve Coşkun'un (2021) ve Hadımlı ve arkadaşlarının (2024) çalışmalarında ise mobbinge maruz kalma nedeni olarak en fazla henüz öğrenci hemşire/ebe olmalarını bildirmişlerdir (Tonkuş ve Coşkun, 2021; Hadımlı ve ark., 2024). Çalışma sonuçlarına göre öğrencilerin mobbinge maruziyetinin belirli bir nedenin olmadığı görülmektedir. Klinikte yoğun ve stresli bir ortamda çalışmanın mobbinge maruz kalmaya neden olabileceği düşünülmektedir.

Klinikte yaşanan kötü deneyimler sadece strese ve tükenmişliğe neden olmakla kalmaz, aynı zamanda genel klinik eğitimi üzerinde başka olumsuz etkilere de neden olur ve öğrencilerin öğrenmesini engeller (Ahn ve Choi, 2019). Mevcut çalışmada öğrencilerin mobbinge verdikleri tepkinin sıklıkla sessiz kalma (%32) olduğu bulundu. Tonkuş ve Coşkun'un (2021) çalışmasında da bu çalışma sonucuna benzer şekilde hemşirelik öğrencilerinin %20.7 oranında sessiz kalarak tepki verdikleri bildirmişlerdir (Tonkuş ve Coşkun, 2021). Öztürk ve Karaahmetoğlu Ulaş'ın (2019) çalışmasında hemşirelik öğrencilerinin %52.5'i mobbinge maruz kaldıklarında mobbing uygulayan kişiyi görmezden gelerek tepki gösterdiğini ifade

etmişlerdir (Öztürk ve Karaahmetoğlu Ulaş, 2019). Hadımlı ve arkadaşlarının (2024)'nın çalışmasında ise ebeklik öğrencilerinin en fazla durumu aile ve arkadaşları ile paylaşarak tepkilerini gösterdikleri, herhangi bir girişimde bulunmadıkları görülmektedir. Öğrencilerin mobbinge maruz kaldıklarında nasıl tepki vermeleri gerektiğini bilmediklerinden veya uygulamadan düşük not alma gibi akademik kaygıları nedeniyle sessiz kaldıkları düşünülmektedir.

Mevcut çalışmada mobbingin etkisinin çoğunlukla stres (%20.1) olduğu bulundu. Amoo ve arkadaşlarının (2021) çalışmasında hemşirelik öğrencilerinin nasıl etkilendikleri değerlendirildiğinde güven kaybı, stres ve kötü öğrenme üzerine yoğunlaştıkları bulunmuştur (Amoo ve ark., 2021). MacDonald ve arkadaşlarının (2022) çalışmasında hemşirelik öğrencilerinde en sık hissedilen etki ise anksiyete (%81) olarak belirtilmiştir (MacDonald ve ark., 2022). Tülüce ve Şahin (2022)'in çalışmasında klinikte mobbinge maruz kalan hemşirelik öğrencilerinin durumluluk kaygı düzeyleri yüksek saptanmıştır (Tülüce ve Şahin, 2022). Abualula ve arkadaşlarının (2023) çalışmasında hemşirelik öğrencilerinin çoğunda görülen etki, hafif veya aşırı şiddetli depresyon (%58.7) olarak bildirilmiştir (Abualula ve ark., 2023). Hadımlı ve arkadaşlarının (2024) çalışmasında ise ebeklik öğrencilerinin motivasyon düşüklüğü ve ruh hali değişiklikleri yaşadıkları görülmektedir. Çalışma sonucunun literatür (Amoo ve ark., 2021; MacDonald ve ark., 2022; Tülüce ve Şahin, 2022; Abualula ve ark., 2023) ile paralel olduğu görülmektedir. Öğrencilerin henüz profesyonel meslek yaşamına geçmeden yaşadıkları mobbing, mesleğe olan inanç ve bağlılığını olumsuz etkileyerek gelecekteki mesleki yaşamından alacağı doyumunu azaltabilir.

Kişinin kendisi ilgili iyi duygular geliştirmesi neticesinde kendisini iyi hissetmesi öz güvendir (Erpalabıyık ve Okçu, 2019). Öğrencilerin sorumluluklarını yönetme, hastalarla iletişim kurma, hasta savunucusu, koruyucusu ve eğitmeni olma gibi önemli rolleri üstlenmelerine yardımcı olacak bir öz güvene sahip olmaları önemlidir (Koç, İnkaya, Çakmak ve Tayaz, 2022). Ebeklik eğitiminin, öğrenciye öz güven duygusu kazandırmak gibi önemli bir rolü vardır (Öner ve ark., 2019). Mevcut çalışmada öğrencilerin %9'unun öz güveninin düşük, %29'unun özgüveninin orta ve %62'sinin öz güveninin

yüksek olduğu, iç öz güven ölçeğinin ortalamasının 62.43 ± 13.29 ve dış özgüven ölçeğinin ortalamasının 58.35 ± 12.68 , ölçek toplam puanının 120.78 ± 25.36 olduğu tespit edilmiştir. Konu ile ilgili Öner ve arkadaşlarının (2019) yapmış olduğu çalışmada, sosyal sorun çözme ile öz güven arasında olumlu bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır (Öner ve ark., 2019). Yılmaz ve Ağgön'ün (2023) çalışmasında aktif spor yapan üniversite öğrencilerinin beden memnuniyeti, mental iyi oluş ve öz güven düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler olduğu belirlenmiştir (Yılmaz ve Ağgön, 2023). Ateş'in (2020) lise öğrencilerinin özgüven ve sorumluluk duygusunun akademik başarı üzerindeki rolü ile ilgili yapmış olduğu tez çalışmasında iç öz güven ölçeğinin ortalaması 64.46 iken dış öz güven ölçeğinin ortalaması 60.87 olarak bildirilmiştir. Dış öz güven, sorumluluk, iç öz güvenin akademik başarı üzerinde sırası ile etki gösterdiği ve dış özgüven ve sorumluluğun akademik başarı üzerinde önemli bir etkisi olduğu tespit edilmiştir (Ateş, 2020). Bektaş ve arkadaşlarının (2020) yapmış olduğu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin eğitim ve uygulamadaki stres düzeylerinin klinik karar vermede öz güven ve anksiyeteyi etkilediği bildirilmiştir (Bektaş, Ayar ve Akdeniz Kudubeş, 2020). Hong ve arkadaşlarının (2020) yapmış olduğu çalışmada ise hemşirelik öğrencilerinin öz güveninin akademik başarıyı etkilediği bulunmuştur (Hong, Kim ve Ju, 2020). Öz güven öğrencilerinin hem eğitim hem de meslek hayatı için önemlidir ayrıca profesyonel benliğin oluşmasında ve güçlenmesinde de katkısı bulunmaktadır (Öner ve ark., 2019).

Öğrencilerin henüz meslek hayatının başında iken mobbinge maruz kalmasının mesleki aidiyet ve benlik duygusunun zedelenmesine yol açabildiği bilinmektedir. Öğrencilerin öğrenme isteklerinin olumsuz etkilenmemesi ve eğitim kalitesinin düşmemesi için mobbing maruziyetinin değerlendirilmesi oldukça önemlidir (Öztürk ve Karaahmetoğlu Ulaş, 2019). Bu araştırmanın sonucunda ebelik bölümü öğrencilerinin mobbinge maruz kalma algısı ile öz güven ölçeği alt boyut ve toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Karakuş ve Biçer Baikoğlu'nun (2024) kadın sporcularla yapmış oldukları bir çalışmada sporcuların sportif özgüven düzeylerinin algıladıkları mobbing seviyeleri ilişkili olduğu saptanmıştır (Karakuş ve Biçer Baikoğlu, 2024). Bu durum öğrencilerin kişilik özelliklerindeki farklılıklardan ve

kaygılarını kontrol altına alma becerilerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışma verileri iki üniversitede toplanmış olup veri toplanan grup ile sınırlıdır ve genellenemez. Ayrıca veriler kişilerin kendi beyanını ifade etmektedir.

SONUÇ

Çalışma sonucunda öğrencilerin çoğunun klinik uygulamada mobbinge maruz kaldığı, en sık bildirilen mobbing uygulayan kişinin öğretim elemanı olduğu, en sık bildirilen maruz kalınan mobbing davranışının küçümseyici ve kaba ifade kullanılması olduğu, en sık bildirilen mobbinge maruz kalma nedeninin herhangi bir nedeninin olmadığı olarak belirlendi. Öğrencilerin mobbinge verdikleri tepkinin sıklıkla sessiz kalma ve mobbingin etkisinin çoğunlukla stres olduğu bulundu. Araştırmaya katılan öğrencilerin %9'unun özgüveninin düşük, %29'unun özgüveninin orta ve %62'sinin özgüveninin yüksek olduğu belirlendi.

Bu sonuçlar doğrultusunda ebelik öğrencilerinin klinik uygulamadaki mobbing maruziyetleri yakından değerlendirilmeli ve özgüven kazandırmak adına seminerler düzenlenmelidir. Akademisyenler ile öğrenciler arasında iş birliği sağlanarak mobbinge yol açan mevcut ve olası nedenler gözden geçirilmeli ve önlemeye yönelik tedbirler alınmalıdır. Öğrenciler, özgüven artırmak konusunda desteklenmelidir. Ayrıca öğrencilerin algıladıkları mobbing davranışlarının ortaya çıkarılması için kalitatif çalışmalara gereksinim vardır.

Araştırmanın Etik Yönü / Ethics Committee Approval

Araştırma için Medipol Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik onayı alınmıştır (Tarih: 22.06.2023 ve Karar No: 75).

Yazar Katkısı / Author Contributions

Fikir/Kavram: B.A.; Tasarım: H.D.K., S.G., T.Y.; Denetleme/Danışmanlık: T.Y.; Analiz ve/veya Yorum: T.Y.; Kaynak Taraması: B.A., H.D.K., S.G., T.Y.; Makalenin Yazımı: B.A., H.D.K., S.G., T.Y.; Eleştirel İnceleme: T.Y., H.D.K.

Hakem Değerlendirmesi / Peer-review

Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazarlar araştırmanın yürütülmesinde herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek / Financial Disclosure

Yazarlar araştırmanın yürütülmesi sürecinde bir finansal destek almadıklarını beyan etmiştir.

KAYNAKLAR

- AbuAlula, N. A., Almarwani, A. M., Mamanao, D. M., Altarawneh, N. S., Alharbi, M. R., Ebeid, I. A. (2023). The relationship between bullying and emotional state among undergraduate nursing students: A cross-sectional correlation study. *Nursing Research and Practice*, 2023, 2397229, 11. doi:10.1155/2023/2397229
- Ahn, Y. H., Choi, J. (2019). Incivility experiences in clinical practicum education among nursing students. *Nurse Education Today*, 73, 48-53, doi:10.1016/j.nedt.2018.11.015
- Akın, A. (2007). Özgüven ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 165-175.
- Amoo, S. A., Menlah, A., Garti, I., Appiah, E. O. (2021). Bullying in the clinical setting: Lived experiences of nursing students in the Central Region of Ghana. *PloS One*, 16(9), e0257620, doi:10.1371/journal.pone.0257620
- Aşık, H., & Yınal, A. (2023). The effect of mobbing on employee performance in work life. *The Online Journal of New Horizons in Education-July*, 13(3), 326-336.
- Ateş, A. (2020). Öğrencilerin özgüven ve sorumluluk duygusunun akademik başarı üzerindeki rolü (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Ateş, D., Kaplan, A., Öztürk, S., Zorlu, Ö., Akburak, M., Çelikel, E., ... & Özkan, T. (2014). Hemşirelik bölümü öğrencilerinde klinik stajda mobbing. *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(1), 30-38.
- Bakır, N., Danış, G. (2020). Üniversitedeki kız öğrencilerin özgüven düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 9(3), 133-140.
- Bektaş, İ., Ayar, D., Akdeniz Kudubeş, A. (2020). Hemşirelik öğrencilerinin eğitim streslerinin klinik karar vermede özgüven ve anksiyetelerine etkisi. *Journal of Academic Research in Nursing*, 6(2), 280-286, doi:10.5222/jaren.2020.39200
- Courtney-Pratt, H., Pich, J., Levett-Jones, T., Moxey, A. (2018). "I was yelled at, intimidated and treated unfairly": Nursing students' experiences of being bullied in clinical and academic settings. *Journal of Clinical Nursing*, 27(5-6), e903-e912, doi: 10.1111/jocn.13983
- Çelikkanat, S. (2021). Çalışma koşulları ve duygusal tükenmenin fiziksel ve zihinsel sağlık semptomlarına etkisinin incelenmesi: Hastane öncesi sağlık personeli üzerine bir araştırma. *Management and Political Sciences Review*, 3(1), 91-106.
- Dağlar, G., Bilgiç, D., Kaya, S. (2020). Ebelik öğrencilerinin klinik uygulamalarda karşılaştıkları şiddet ve boyun eğici davranışlar arasındaki ilişki. *Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(3), 187-199.
- Depboylu, D. (2019). *Basılı medyada kadın temsili: Türkiye'de 8 Mart 2019 örneği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Erpalabıyık, B., Okçu, V. (2019). Üniversite öğrencilerinin gençlik liderlik özellikleri ile benlik saygısı ve özgüven algıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5(15), 228-243, doi:10.31589/JOSHAS.98
- Gürbüz, S., Şahin, F. (2018). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri-felsefe-yöntem-analiz. 5. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Hadımlı, A., Türk, B., Erdemen, G. (2024). Ebelik öğrencilerinin klinik uygulamalarda mobbinge maruziyet durumları: Ege Bölgesi örneği. *Artuklu Health*, (8), 26-32. doi: 10.58252/artukluhealth.1475126
- Hong, S. H., Kim, J. S., Ju, D. B. (2020). The effect of resilience on academic stress and academic achievement in nursing students. *Journal of the Korea Convergence Society*, 11(9), 443-450. doi:10.15207/JKCS.2020.11.9.443
- Karakuş, G., Biçer Baikoglu, S. (2024). Kadın sporculara uygulanan mobbing düzeyinin özgüvenleri üzerine etkisi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(36), 354-375. doi: 10.52096/usbd.8.36.17
- Kırbaş, Z. Ö., Kahrman, İ. (2023). Hemşirelik öğrencilerinin uygulama alanlarında meslektaş şiddetine maruz kalma durumlarının değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(2), 524-533, doi: 10.37989/gumussagbil.1225590
- Koç, A., İnkaya, B., Çakmak, B., Tayaz, E. (2022). The relationship between bullying behaviors experienced by nursing students in clinical practice and their self-esteem level. *Journal of Psychiatric Nursing*, 13(2), 108-114, doi: 10.14744/phd.2022.37541
- Luhanga, F. L., Puplampu, V. A., Arvidson, S., Ogunade, A. (2020). Nursing students' experiences of bullying in clinical practice. *Journal of Nursing Education and Practice*, 10(3), 89-92, doi:10.5430/jnep.v10n3p89
- MacDonald, C. M., Hancock, P. D., Kennedy, D. M., MacDonald, S. A., Watkins, K. E., Baldwin, D.

- D. (2022). Incivility in practice-incidence and experiences of nursing students in eastern Canada: A descriptive quantitative study. *Nurse Education Today*, 110, 105263, doi:10.1016/j.nedt.2021.105263
- McKenna, L., & Boyle, M. (2016). Midwifery student exposure to workplace violence in clinical settings: An exploratory study. *Nurse Education in Practice*, 17, 123-127. doi:10.1016/j.nepr.2015.11.004
- Olgun, H., Polatöz, Z., Karaca, A., Çiftçi, S., Öztürk, H., Özorhan, E. Y., Özkan, H., Apay, S. (2013). Öğrencilerin mobbing hakkındaki bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(4), 431-442.
- Öner, H., Koruklu, N., Küçükoglu, N. C. (2019). Hemşirelik eğitiminin profesyonel benlik kavramını yordayan değişkenler: Özgüven ve sosyal sorun çözme becerisi. *Medical Sciences (NWSAMS)*, 14(4), 194-204, doi:10.12739/NWSA.2019.14.4.1B0082
- Öztürk, A., Karaahmetoğlu Ulaş, G. (2019). Öğrenci hemşirelerin klinik uygulamada mobbinge maruz kalma durumlarının incelenmesi: Kastamonu Üniversitesi örnekleme. *Social Sciences Studies Journal (SSSJournal)*, 5(30), 642-654, doi:10.26449/sssj.1265
- Özveren, C. G. (2020). A qualitative research on the psychological and social antecedents and consequences of mobbing. *Journal of International Social Research*, 13(70).
- Parçal, K. F. (2018). *Ergenlerin sosyal anksiyete düzeyleri ile özgüven algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Haliç Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Klinik Psikoloji Ana Bilim Dalı / Klinik Psikoloji Bilim Dalı, İstanbul.
- Qutishat, M. (2019). Underreporting bullying and harassment perceived by undergraduate nursing students: A descriptive correlation study. *International Journal of Mental Health & Psychiatry*, 5(1). doi:10.4172/2471_4372(2).
- Sharif-Nia, H., Marôco, J., Rahmatpour, P., Allen, K. A., Kaveh, O., Hoseinzadeh, E. (2023). Bullying behaviors and intention to drop-out among nursing students: The mediation roles of sense of belonging and major satisfaction. *BMC nursing*, 22(1), 417, doi: 10.1186/s12912-023-01584-3
- Shdaifat, E. A., Al Amer, M. M., Jamama, A. A. (2020). Verbal abuse and psychological disorders among nursing student interns in KSA. *Journal of Taibah University Medical Sciences*, 15(1):66-74, doi:10.1016/j.jtumed.2019.12.007
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. (2018). *Using Multivariate Statistics*, 7th ed.; Pearson Prentice Hall: Hoboken, NJ, USA, p. 983.
- Tonkuş, M. B., Coşkun, A. (2021). Hemşirelik bölümü öğrencilerinin klinik uygulamada mobbinge maruz kalma durumlarının belirlenmesi. *Türk Hemşireler Derneği Dergisi*, 2(1), 15-26.
- Tülüce, D., Şahin, A. (2022). Hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamadaki mobbing maruziyetinin kaygı düzeyi ile ilişkisi. *Göbeklitepe Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(10), 95-103, doi:10.55433/gsbld-132
- Türk Dil Kurumu (TDK) (2023). Erişim tarihi: 06 Nisan 2023, <https://sozluk.gov.tr/>
- Yılmaz, A., Ağgön, E. (2023). Aktif spor yapan üniversite öğrencilerinin beden memnuniyeti, mental iyi oluş ve özgüven düzeylerinin incelenmesi. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 31-42, doi:10.17155/omuspd.1185626